

Socialt
Udviklingscenter

Anbragte unge og lystlæsning

En kvalitativ undersøgelse af brugen af, adgangen til og betydningen af bøger for anbragte unges trivsel og uddannelsesmuligheder

Anbragte unge og lystlæsning

– En kvalitativ undersøgelse af brugen af, adgangen til og betydningen af bøger for anbragte unges trivsel og uddannelsesmuligheder

Udarbejdet af Socialt Udviklingscenter SUS for Egmont Fonden, 2020

Tekst

Elisabeth Mamsen

Simon Hjortnæs Haugegaard

Foto

Jumpstory

INDHOLD

Forord	4
Resume	5
Indledning	7
Betydning af at læse og have adgang til bøger	9
<i>Hvad karakteriserer anbragte unges læsevaner?</i>	9
Højtlesning og bøger i barndomshjemmet.....	12
<i>Hvad skal der til for at fremme interessen for læsning?</i>	13
Tilgængelighed og adgang til et relevant og tidssvarende udvalg af bøger	13
Støtte fra en voksen	15
Barrierer for læselyst.....	17
<i>Betydningen af bøger</i>	18
Indsigt i egen situation	18
Forståelse for omverden	19
Et frirum.....	20
<i>Drømme for fremtiden</i>	22
Konklusion	25
Metode	27
<i>Rekruttering</i>	27
<i>Interviewet</i>	28

Forord

I denne rapport afdækkes adgangen til, brugen af og ikke mindst betydningen af bøger blandt udsatte børn og unge. Det er et felt præget af mangelfuld viden. Flere fortællinger tegner et billede af, at udsatte børn og unge har en mere begrænset adgang til bøger end andre børn og unge. Men der er en iøjnefaldende mangel på systematiske data og mere dybdegående beskrivelser af unge anbragtes læsevaner, der kan underbygge disse fortællinger.

Som et første spadestik til at frembringe data i en systematisk form på dette felt har Egmont Fonden ønsket at zoome ind på gruppen af anbragte unges forhold til bøger. Socialt Udviklingscenter SUS har sammen med VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd lavet en kvantitativ registeranalyse af sammenhængen mellem unge anbragtes læsehypighed og uddannelse suppleret med 38 kvalitative interviews med anbragte unge på 15-17 år. På baggrund af interviewene har vi udledt mønstre og dannet typologier over de unges adgang til bøger og bøgernes betydning for de unge.

Vi vil gerne takke de unge for deres bidrag til, at vi nu er blevet klogere på dette område. Tak til 'Læs for Livet' bibliotek, Socialpædagogernes Landsforbund, Plejefamiliernes Landsforening og De Anbragtes Vilkår for kontaktoplysninger på institutioner og plejefamilier.

Socialt Udviklingscenter SUS

Resume

Formålet med undersøgelsen om unge anbragtes forhold til bøger er at belyse adgangen til, brugen og betydningen af bøger blandt udsatte unge anbragt uden for hjemmet.

Undersøgelsen er en del af en todelt undersøgelse. I delrapporten 'Adgangen til, brugen af og betydningen af bøger blandt udsatte unge' (VIVE, 2020), præsenterer VIVE resultaterne af deres registerbaserede undersøgelse af sammenhængen mellem læsehypighed blandt anbragte børn og unge og påbegyndelse samt gennemførelse af en ungdomsuddannelse.

Herudover er der lavet en interviewundersøgelse med indsigter fra 38 interviews med unge anbragt på institution eller i plejefamilie. Socialt Udviklingscenter SUS præsenterer i denne rapport de to undersøgelser. For en mere uddybende præsentation af registeranalysen, se VIVEs delrapport, jf. henvisningen ovenfor. Tilsammen leverer de to analyser viden om anbragte unges læsehypighed, læsningens betydning for anbragte unges uddannelsesforløb, trivsel og personlige udvikling. Det er første gang, at disse sammenhænge og betydningen af lystlæsning for anbragte unge er blevet undersøgt.

Undersøgelsens hovedfund

Lystlæsning øger anbragtes uddannelsesfrekvens

Ifølge tal fra VIVE (2020) er anbragte unge, der læser for fornøjelsens skyld flere gange om ugen, i signifikant højere grad i gang med eller har afsluttet en ungdomsuddannelse sammenlignet med anbragte unge, der aldrig læser. 54 procent af anbragte, der ofte læser, er i gang med eller har gennemført en uddannelse som 19-årige mod 38 procent af anbragte, der aldrig læser. Det er en forskel på 16 procentpoint.

Adgang til bøger og engagerede voksne er afgørende

VIVEs analyse viser endvidere, at jo flere bøger, den unge har adgang til på anbringelsesstedet, desto større er sandsynligheden for, at den unge læser for fornøjelsens skyld. 30 procent af dem, der har mange bøger til rådighed på deres opholdssted, læser ofte, mens det samme gør sig gældende for 12 procent af dem, der har ingen eller få bøger til rådighed.

Derudover viser den kvalitative undersøgelse, at adgang i sig selv ikke er nok. De bøger, der er adgang til, skal være relevante, interessante og passende til de unges alder, hvis de skal

fremme læselysten. Samtidig er det vigtigt for unges læselyst, at der er voksne, der engagerer sig i og aktivt understøtter den unges interesse for og evne til at læse.

Lystlæsning styrker unges selvbillede og understøtter personlig udvikling

Lystlæsning hjælper den unge med at opnå indsigt i egen situation bl.a. ved at indse, at han eller hun ikke er alene med sine problemer. Samtidig giver bøgerne den unge øget forståelse for omverdenen. De hjælper den unge til at forstå den verden, det samfund og den kultur, den unge er en del af.

Lystlæsning giver frirum

For en stor gruppe af de interviewede unge i undersøgelsen udgør lystlæsning et frirum med mulighed for at slappe af og få tankerne væk fra problemer og bekymringer i hverdagen. Frirummet er særligt vigtigt for anbragte unge, som ofte befinder sig i vanskeligere livssituationer end ikke anbragte unge.

Potentiale i at styrke anbragte unges lystlæsning

Set i lyset af at lystlæsning har en positiv betydning for anbragte unges uddannelsesfrekvens, selvbillede og personlige udvikling, er der et stort potentiale i at styrke anbragte unges lyst til at læse i fritiden.

På baggrund af undersøgelsen ser der særligt ud til at være et potentiale i at:

- **Anerkende lystlæsningen** som afgørende for alle børn og unges – og i særdeleshed udsatte børn og unges – trivsel og forståelse af sig selv samt for deres motivation og muligheder for at lære og uddanne sig.
- **Sikre adgangen** til relevante alders- og tidssvarende bøger, som er lettilgængelige for børn og unge på institutioner og i plejefamilier – og inddrage de unge i, hvad de har lyst til at læse.
- **De voksne** – plejeforældre, det pædagogiske personale, forældre og frivillige – motiverer og støtter anbragte børn og unge til at komme i gang med og fastholde dem i at læse af lyst, for eksempel ved at tage med den unge med på biblioteket, sidde sammen med den unge og støtte læsningen, hvor den kan være svær, eller blot drøfte de emner, som den unge har læst om.

Indledning

Fordelene ved lystlæsning er mange. Læsning i fritiden har positiv indvirkning på karakterer i skolen, og PISA-undersøgelser viser, at stærke læsekompetencer er mere betydningsfulde for karakterer end forældres uddannelsesbaggrund. Samtidig kan læsning have en positiv betydning for læserens overordnede trivsel, selvbillede og evne til at forstå sin omverden (Billington, J., 2015).

På trods af at effekterne af lystlæsning er mange, er udsatte børns adgang til bøger begrænset sammenlignet med deres jævnaldrende. Der findes ingen systematisk viden om udsatte unges brug af bøger. Derfor har denne undersøgelse til formål at frembringe systematisk viden om adgangen til, brugen og betydningen af bøger blandt udsatte unge anbragt udenfor hjemmet.

Undersøgelsen er todelt og består af en kvalitativ interviewundersøgelse gennemført af Socialt Udviklingscenter SUS samt af en registeranalyse foretaget af VIVE. Nærværende rapport fra den kvalitative analyse trækker på viden fra VIVEs registeranalyse. For en samlet gennemgang af undersøgelsens statistiske fund henvises til VIVEs rapport (2020).

Interviews med 38 unge anbragte

Socialt Udviklingscenter SUS har gennemført en kvalitativ undersøgelse baseret på 38 interviews med unge anbragt uden for hjemmet. De interviewede unge er mellem 15 og 17 år og bor enten i plejefamilie eller på institution med eller uden bibliotek fra Læs for Livet¹.

I analysen på de kommende sider præsenteres de unges egne fortællinger om, hvad bøger betyder for dem, hvordan og hvorfor de bruger dem, og hvad der har haft betydning for, at bøgerne har eller ikke har fanget deres interesse.

I interviewene med de unge fokuserede vi primært på bøger og lydbøger, som den unge læser i sin fritid uden for skole og i forbindelse med lektier. I interviewene spurgte vi også ind til læsning af aviser, tegneserier, magasiner, blogs, gaming-instruktioner, sociale medier osv. Denne type af læsning tjener typisk andre formål for den unge, end læsning af bøger og lydbøger gør. Da international forskning i unges læsevaner viser, at lystlæsning af bøger har

¹ Organisationen 'Læs for Livet' donerer skræddersyede biblioteker til institutioner, hvor udsatte børn og unge opholder sig, og hvor de har støtte af fagpersoner.

en positiv effekt på unges karakterer og mulighed for at gennemføre en uddannelse (Jerrim et. al., 2018), udgjorde denne type af læsning undersøgelsens primære interesse. Når vi refererer til læsning i analysen herunder, mener vi lystlæsning af bøger, med mindre andet angives.

Undersøgelsen er gennemført i perioden juni 2020 til september 2020 for Egmont Fonden af Socialt Udviklingscenter SUS med VIVE som underleverandør. Undersøgelsens metodiske tilgang præsenteres til sidst i rapporten.

Betydning af at læse og have adgang til bøger

Unge anbragte klarer sig generelt dårligere i uddannelsessystemet end jævnaldrende unge. De får dårligere karakterer, og kun 23 procent har gennemført en ungdomsuddannelse seks år efter afsluttet grundskole – det tilsvarende tal for ikke udsatte unge er 73 procent (Kommunernes Landsforening 2020). At være anbragt er et vilkår for de unge, men deres uddannelsesmuligheder er ikke nødvendigvis givne på forhånd, selvom statistikkerne taler deres tydelige sprog.

VIVEs registeranalyse viser, at lystlæsning er med til at øge sandsynligheden for, at anbragte påbegynder eller gennemfører en ungdomsuddannelse. Den viser samtidig, at lystlæsnings betydning for uddannelsesmuligheder er lige så stor for anbragte som for ikke-anbragte unge (VIVE 2020).

I analysen i denne rapport forsøger vi at blive klogere på, hvad der karakteriserer anbragte unges læsevaner. Analysen præsenterer indledningsvist de overordnede kendetegn for

- unge, der ofte læser
- unge, der læser nogle gange
- unge, der aldrig læser

I VIVEs analyse udgør de tre grupper hhv. 23, 44 og 33 procent af gruppen af anbragte unge i alderen 13, 15 og 17 år. De tre grupper vil løbende blive sammenlignet i analysen.

Efter den indledende karakteristik af de tre grupper af unge fokuserer vi på 1) tilgængeligheden af bøger på de unges anbringelsessted, 2) hvordan interessen for bøger er opstået, og hvordan den kommer til udtryk, 3) hvad bøger betyder for unges trivsel og personlige udvikling, og 4) hvordan de unges fremtidsdrømme ser ud.

Hvad karakteriserer anbragte unges læsevaner?

Overordnet set er læsehyppigheden blandt anbragte lavere end blandt deres jævnaldrende, der ikke er anbragt. Ser man specifikt på 15-årige, viser tal fra VIVE (2020), at 39 procent af unge anbragte aldrig læser, mens den tilsvarende andel blandt unge ikke anbragte er 28 procent.

Især fire parametre har betydning for, hvor ofte unge anbragte sætter sig med en bog for fornøjelsens skyld. Det er parametrene køn, vurdering af egen faglighed, anbringelsestype samt antallet af bøger på anbringelsesstedet. Eksempelvis øges sandsynligheden for at

tilhøre gruppen af hyppige læsere, hvis man er pige, hvis man vurderer sit faglige niveau højt, eller hvis man bor på en institution med mange bøger.

I interviewundersøgelsen kunne 15 ud af 38 unge karakteriseres som hyppige læsere. De unge i denne gruppe var afklarede og tydelige omkring, at de var hyppige læsere. En af dem forklarer for eksempel:

I perioder læser jeg hver dag. Lige nu læser jeg ikke hver dag, men det er fordi, vi har haft mange lektier for. Så snart jeg har tid til det, læser jeg. - Pige, 15 år, bor i plejefamilie

Pigen forklarer i interviewet, at læsning er hendes primære og foretrukne fritidsaktivitet, og at hun læser, hver gang hun har mulighed for det. De unge, der læser hyppigt, bruger i høj grad læsning som middel til at slappe af og til at opnå ny viden og nye perspektiver på sig selv og på verden.

Mens de hyppige læsere var tydelige omkring deres forhold til bøger, var de unge, der kun læste nogle gange, mere ambivalente. Ud af de 38 interviewede unge hørte 13 til i denne gruppe. Generelt kan de unge i denne gruppe karakteriseres som formålsbaserede læsere: Man læser typisk for at blive klogere på et specifikt emne eller for at øve sig i at læse.

Størstedelen beskrev, at formålet med at læse gik forud for selve læseoplevelsen, og begejstringen for at læse var derfor ikke lige så stor, som den var hos de hyppige læsere. Læsning blev da heller ikke beskrevet som en aktivitet, der fylder meget i deres hverdag. Pigen herunder læser for eksempel kun, når hun ikke har andet at lave:

Det er meget forskelligt, hvor ofte jeg læser. Det kommer an på, om jeg har en bog, som jeg kan starte på. Hvis jeg ikke har noget at lave og har en fridag, så gør jeg det gerne.
- Pige, 15 år, bor på institution

Hvor læsning for gruppen af hyppige læsere var den primære fritidsaktivitet, prioriterede størstedelen af de unge, der læser nogle gange, andre aktiviteter højere – for eksempel skærmaktiviteter såsom sociale medier, serier på Netflix og computerspil:

Jeg får ikke læst så meget lige for tiden. Jeg har ikke læst en reel bog de sidste par måneder. Der bruger jeg for meget tid på skærmen. – Dreng, 16 år, bor på institution

For andre skyldes den begrænsede læselyst begrænsede læseevner. Flere fortæller for eksempel, at læselysten er udfordret af, at de læser langsomt eller har svært ved at koncentrere sig.

Gruppen af unge, der aldrig læser, udgjorde 10 ud af de 38 interviewede. Ligesom gruppen af hyppige læsere var de unge i denne gruppe afklarede om deres forhold til bøger. Flere af dem brugte eksempelvis vendinger som "jeg er ikke typen, der læser" eller "læsning har bare aldrig været mig". I stedet fortæller de om fritidsinteresser som gaming, sport og udeliv samt interessen for eksempelvis motorer og maskiner som noget, der optager dem mere end læsning. At være 'typen', der læser, bliver sat i modsætning til deres fritidsinteresser, som kendetegnes ved fysisk udfoldelse samt det at bruge hænderne – det ikke boglige, som også er det, deres fremtidsdrømme er rettet mod, nemlig de håndværksfaglige erhverv.

Selvom de unge karakteriseres som ikke-læsere, indgår læsning i deres hverdag. Læsning foregår dog primært i forbindelse med deres færden på sociale medier, når de 'snapper' eller gamer, eller hvis de støder på en interessant artikel om en af deres fritidsinteresser. En dreng fortæller for eksempel:

Det er mest beskeder, jeg læser. Jeg læser ikke rigtig i bøger. Beskeder både på Snapchat, Messenger alt sådan noget. Jeg læser heller ikke tegneserier, nyheder eller om bloggere. Men jeg kan godt lide at læse om biler. Det er mest på Facebook, hvis der pludselig dukker noget spændende op om biler. – Dreng, 17 år, bor på institution

De tre grupper af unge er altså karakteriseret ved relativt forskellige forhold til bøger og læsning. I figuren herunder illustreres de tre grupper samt en række af de parametre, der har betydning for, hvilken gruppe man tilhører.

Figur 1: Figuren er udformet på baggrund af data fra VIVE (2020). Øvrige parametre såsom de unges etniske baggrund, biologiske forældres uddannelsesniveau og beskæftigelsessituation samt hvorvidt den unges forældre eller den unge selv har en psykiatrisk diagnose har ingen indvirkning på læsehypighed.

Højtlesning og bøger i barndomshjemmet

I interviewene blev de unge blandt andet spurgt, om de kunne huske, om der er blevet læst højt for dem som børn. 29 ud af 38 unge fortæller, at det er noget, de husker, og noget, som havde en betydning for dem som børn. Det har ofte været forældre, bedsteforældre eller øvrige familiemedlemmer, der har læst højt for dem, og de fleste husker det som hyggeligt. Det sætter pigen herunder ord på:

Vi havde en god serie at læse sammen, min mor og jeg. Vi læste De 5. Det var mega hyggeligt! – Pige, 15 år, bor på institution

Ser vi på, hvordan de unge fordeler sig på de tre grupper af læsere, er der en jævn spredning. Det betyder, at vi ikke i den kvalitative undersøgelse kan se et mønster i, at unge, der får læst højt i barndommen, i højere grad er læsere i ungdomslivet. Det udelukker ikke, at der kan være en sammenhæng, når man kigger bredere.

Derimod tegner der sig i denne undersøgelse et mønster i forhold til, om bøger beskrives som betydningsfulde i opvæksten. Det gør sig især gældende blandt unge, der læser ofte, og unge der læser nogle gange. En pige, der ofte læser, fortæller for eksempel:

Bøger har været lig med familietid. Det var hyggeligt, fordi vi var samlet. Da jeg var barn, betød bøger særlig meget, fordi det var hyggeligt. - Pige, 16 år, bor på institution

Mange af de unge, der oplevede bøger som betydningsfulde i opvæksten, knytter det – ligesom pigen i citatet herover – til oplevelser med højtlesning. Det beskrives som gode og ofte stærke minder sammen med forældre eller andre voksne.

Hvad skal der til for at fremme interessen for læsning?

Det fremgik af interviewene, at man ikke behøver at have haft interessen for at læse fra barnsben for at blive læser som ung. Spørgsmålet er, hvad der skal til for, at interessen for læsning opstår? Undersøgelsen peger særligt på to afgørende elementer. For det første kræver det, at man har adgang til et bredt og relevant udvalg af bøger. For det andet kræver det, at interessen hjælpes i gang og understøttes af en engageret voksen. Herunder uddyber vi de to elementer, og afslutningsvis peger vi på, hvilke barrierer for læselyst de unge oplever.

Tilgængelighed og adgang til et relevant og tidssvarende udvalg af bøger

Et centralt fund i VIVEs analyse er, at anbragte unge, der bor på institutioner med over 100 bøger, har betydeligt større sandsynlighed for at være hyppige læsere, end anbragte unge, der bor på institutioner med under 10 bøger. På anbringelsessteder med over 100 bøger læser 30 procent af de unge hyppigt, mens det samme gør sig gældende for 12 procent af de unge, der bor på opholdssteder med under 10 bøger. Endvidere viser det sig, når man kigger isoleret på gruppen af anbragte unge, der aldrig læser, at knap 29 procent har begrænset eller ingen adgang til bøger, hvor de bor. Til sammenligning har hhv. 25 og 12 procent af de unge, der læser en gang imellem og ofte, begrænset adgang til bøger². Det indikerer, at tilgængeligheden af bøger på anbringelsesstedet har betydning for unges læselyst eller mulighed for at udvikle deres læselyst. Der vil derfor være et stort potentiale i at øge tilgængeligheden på institutioner med få bøger.

Det er imidlertid ikke nok, at de unge har let tilgængelighed til bøger, hvor de bor. Det skal

² De tre procentsatser er trukket på baggrund af analyseudvalg på hhv. 129, 123 og 75 unge.

også være de rigtige bøger. I Interviewene forklarer flere af de unge, at deres opholdssted har bøger, men at de sjældent bruger dem, fordi de ikke er relevante for dem. Flere steder har for eksempel kun børnebøger, som pædagogerne eller plejeforældrene bruger til hygge eller godnatlæsning yngre børn. Hvis ikke det er børnebøger, der pryder institutionernes boghylder, er det typisk ældre opslagsværker eller bøger, der er utidssvarende, og derfor ikke appellerer til de unge. En pige på 15 år forklarer: *“Vi har bøger, men ikke nogen jeg vil læse. Det er ikke nogen, jeg er interesseret i. De er meget gamle.”* En anden ung supplerer:

Der er mange bøger, men de passer ikke helt til det, jeg kan lide at læse. Det er næsten kun børnebøger. Jeg ville ønske, der var flere ungdomsbøger. - Pige, 17 år, bor på institution

De to piger giver udtryk for, at bøgerne ikke interesserer dem, fordi de enten er gamle, eller fordi de henvender sig til børn. Ligesom en række af de andre unge, der bor på institutioner med et begrænset og irrelevant udvalg af bøger, efterspørger de to piger, bøger der afspejler deres livssituation. Det skal handle om kærester, venskaber, sex, følelser, sociale medier mv. – temaer, som fylder, når man er ung, uanset om man er anbragt eller ej. En anden ung stiller sig også kritisk overfor udvalget af bøger:

De er ikke særlig spændende eller gode. Jeg gik i gang med en af dem, men opgav hurtigt igen. De har ikke min interesse – de handler omkring, hvordan man gør ting. For eksempel hvordan man bygger et træskur. – Dreng, 17 år, bor på institution

Mange af de unge, der har stor interesse for læsning, og som bor på institutioner eller i plejefamilier uden et relevant udvalg af bøger, har opbygget deres egen samling af bøger. Enten køber de dem selv, eller også får de dem foræret af forældre, plejeforældre, venner eller personale på deres institution. Det forklarer en af de unge:

Jeg bruger ikke min plejefamilies bøger, jeg har selv mine egne bøger. De fleste har jeg købt selv, og ellers har min biologiske mor også købt nogen stykker til mig. Min biologiske mor har været glad for bøger, men læser ikke længere. Hun har haft bøger, men har givet de fleste til mig. Jeg tror, min mor har haft en lille indflydelse på, at jeg er blevet glad for at læse. Mange af de historier jeg læser, har hun inspireret mig til. For eksempel har hun ofte købt den første bog i en serie, og så har jeg selv købt resten. - Pige, 15 år, bor hos plejefamilie

Kritikken af udvalget af bøger gør sig gældende, uanset om den unge læser ofte, nogle gange eller aldrig. Kritikken gør sig dog kun gældende for unge anbragte på institution uden bibliotek fra Læs for Livet og unge anbragt i plejefamilier. For størstedelen af de interviewede unge på institutioner med bibliotek fra Læs for Livet er der omvendt en stor bevidsthed om, at de bøger, der er tilgængelige på institutionen, er af god kvalitet og rummer alsidige og interessante genrer – også blandt de unge, der kun læser nogle gange eller aldrig læser.

Halvdelen af de unge i interviewundersøgelsen bekræfter, at de ofte eller nogle gange anvender skole- eller folkebibliotek til at låne bøger til læsning af bøger i fritiden. Ikke overraskende glæder det primært for den gruppe af unge, der læser ofte. I de fleste tilfælde er de blevet introduceret til biblioteket af deres pleje- eller biologiske forældre eller voksne på deres skole eller opholdssted. Formentlig kræver det en allerede etableret interesse for bøger, før biblioteket opleves som interessant. Interviewene peger dog på, at det at blive introduceret til biblioteket kan være med til at understøtte og i nogen tilfælde fremme interessen for bøger. Samtidig illustrerer det, at de unge, der bruger biblioteket, typisk er blevet introduceret til biblioteket af en voksen, at voksne har en vigtig rolle i forhold til at understøtte lystlæsning. Dette perspektiv udfoldes i næste afsnit.

Støtte fra en voksen

Udover at bo steder med adgang til et stort udvalg af relevante bøger peger langt størstedelen af de unge, der læser nogle gange eller ofte, på, at deres interesse for bøger er opstået med hjælp fra en voksen. Det kan være en biologisk forælder, en bedsteforælder, en plejeforælder, en pædagog, en skolelærer eller lignende, der har foreslået eller foræret dem en bog, spurgt ind til og støttet deres læsning eller introduceret dem til biblioteket på et tidspunkt i deres opvækst. For nogle er interessen opstået, fordi den voksne har engageret sig i deres læsning ved for eksempel at introducere eller anbefale bøger, de har

haft gode oplevelser med. For andre har den voksnes engagement bestået i konkret hjælp til at udvikle læsefærdigheder. Det forklarer en dreng:

Tidligere har jeg haft svært ved at læse. Jeg kunne ikke følge med i skolen, og så gav jeg op. Efter jeg flyttede ind hos min plejefamilie, fandt de ud af, at jeg ikke kunne læse. Så øvede vi en masse. - Dreng, 17 år, bor i plejefamilie

Drengen fortæller, at han – indtil han kom i plejefamilie – havde opgivet at følge med i skolen, fordi der aldrig var nogen, der havde haft succes med at lære ham at læse. Det ændrede sig dog, da han kom i plejefamilie. Her fik han den støtte, han havde brug for, hvilket betyder, at han i dag finder stor glæde i bøgerne. En lignende fortælling gør sig gældende for denne pige:

Min mor læste altid historier op for os. For det meste, når vi skulle til at sove, men ellers også, når vi spurgte, om hun ville læse højt, eller hvis vi skulle øve os til skolen. Jeg fangede dog ikke interessen før 5. klasse. Her fik jeg en lærer, som støttede mig meget. Hun hjalp mig meget og fandt bøger, som interesserede mig. Herefter begyndte jeg at læse i fritiden. – Pige, 16 år, bor på opholdssted

En tredje ung fortæller, at det var hendes psykolog, der opmuntrede hende til at komme i gang med at læse. Hun fortæller, at hun til at starte med ikke kunne se meningen med det, fordi hun aldrig havde været glad for skolen, men at hun opdagede, at læsning kunne være gavnligt, da hun fulgte psykologens anbefaling:

Jeg er vokset op med, at skolen er trøls, og alt det med at læse, det var faktisk ikke mig til at starte med. Det handler meget om at finde noget, der fanger én. Og det gjorde jeg så. Jeg valgte at gå over i den nærmeste genbrug og kigge på en masse bøger og læste om, hvad de handlede om. Psykologen var rigtig god til at skubbe mig i gang, men det var min egen beslutning. Til at starte med tænkte jeg, at det var noget mærkeligt noget, at det skulle hjælpe, men da jeg så kom i gang, kunne jeg se, at det hjalp. Jeg blev mere rolig – jeg har altid været dårlig til at koncentrere mig – men når jeg sad og læste, så var jeg i en helt anden verden. Så glemte jeg alt det andet, som stod på. Så var jeg bare i det, jeg var i gang med. – Pige 16 år, bor på institution

I de tre unges fortællinger står de voksne, der 'opdagede' dem og engagerede sig i at understøtte deres interesse for og evne til at læse bøger, centralt. Lignende fortællinger går igen hos størstedelen af de unge, der læser hyppigt. De vidner om, at der er et stort potentiale i at være opmærksom på de unges brug af bøger, stille spørgsmål, dele ud af erfaringer og gode læseoplevelser og – hvis det er nødvendigt – lære dem de færdigheder, det kræver. Det gælder både for unge, der er vokset op med højtlesning, og som finder det naturligt at læse, og for unge, der ikke er vokset op med læsning, eller på baggrund af dårlige oplevelser med læsning ikke finder det naturligt eller attraktivt at læse.

Barrierer for læselyst

Mens der er et stort potentiale i at understøtte unge i at finde interessen for bøger, er der en stor risiko for, at unge mister modet, hvis hjælpen og støtten udebliver. En pige, som har svært ved at læse, men som ikke er ordblind og derfor ikke har fået den hjælp til at følge med og få gode læseoplevelser i skolen, sætter ord på det:

Jeg ikke er helt ordblind, men heller ikke sådan helt vildt god, så jeg ligger sådan lige på vippen. Jeg får ikke de samme hjælpemidler som de andre, fordi jeg ikke er ordblind, så jeg synes ikke helt jeg har fået den hjælp, jeg har behov for. Jeg bliver frustreret over de ting, vi skal læse i skolen, fordi jeg er langsommere end de andre. – Pige, 15 år, bor på institution

Ligesom unge kan miste modet ved ikke at få den rette hjælp, kan det at blive 'tvunget' til at læse udgøre en barriere for at få interesse for bøger. 3 af de 10 adspurgte, der aldrig læser, fortæller, at de har haft dårlige oplevelser med læsning, fordi de er blevet tvunget til at læse i skolen. Når læsning opleves som tvang, kan det hænge sammen med, at læsevanskeligheder eller det at være en langsom læser er udbredt i gruppen af ikke-læsere. Det at skulle læse en bog i skolen har derfor været en lang bekræftelse af noget, som de ikke har følt sig gode til eller været interesseret i.

En ung pige, der heller ikke overvejende har haft gode oplevelser med læsning, fortæller, at det bunder i oplevelser med at skulle læse sin egen sag i forbindelse med møder med sagsbehandler og psykolog:

Det var bare sådan noget træls noget, noget der ikke fanger mig overhovedet. Jeg tror ikke, jeg er lige så motiveret for at læse pga. det, jeg har skulle læse i mine sager. Fordi det ikke har fanget mig, og fordi det ikke har været for min skyld, men for deres skyld. Jeg ville hellere være fri for at skulle læse det. – Pige, 17 år, bor på institution

Det at være blevet 'tvunget' til at læse sin egen sag har altså medvirket til, at hun ikke er lige så begejstret for at læse i dag. Hun hører da også til i gruppen af unge, der aldrig læser.

Udtalelserne fra de unge i dette afsnit peger på, at følelsen af at få den rette hjælp og selv vælge læsning til bør stå centralt i forsøget på at opmuntre, inspirere og hjælpe unge til at udvikle læselyst.

Betydningen af bøger

Bøger har en betydning på to overordnede parametre. VIVE (2020) slår fast, at brugen af bøger og læsehypighed har en stor betydning for unges mulighed for at påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse. En betydning, der er sammenlignelig med gruppen af unge, der ikke er anbragt uden for hjemmet. Det andet parameter for betydningen af bøger fremgår af den kvalitative undersøgelse, i hvilken de unge beskriver lystlæsning som betydningsfuldt for deres personlige udvikling og forståelse for omverdenen. De unge nævner særligt, at bøger giver indsigt i deres egen situation, større omverdensforståelse og et personligt frirum. De tre elementer udfoldes herunder.

Indsigt i egen situation

Unge anbragte, der læser ofte og unge, der læser nogle gange, beskriver lystlæsning som noget, der styrker deres personlige udvikling og selvbillede. Det at læse bøger på baggrund af lyst beskrives som en kilde til selvindsigt og større forståelse af egen situation. Bøgerne hjælper eksempelvis de unge til at indse, at de ikke er alene med deres problemer.

En pige fortæller:

Det at læse om andre, der har oplevet det samme, gør, at man ikke føler sig alene. Nogle gange kan man godt føle sig anderledes, og folk stiller tit spørgsmål, som jeg ikke kan svare på, fordi jeg ikke har nogen at spørge. Der er det rigtig godt at læse historier og tanker fra andre, der har oplevet noget lignende – det gør, at der er ting, der går op for mig selv, og hjælper mig med at svare på andres spørgsmål.

– Pige, 16 år, bor i plejefamilie

Pigen fortæller, at hun bruger bøger om unge, der har været i situationer tilsvarende hendes egen, til at finde svare på de spørgsmål, hun selv har, og som hun konfronteres med af andre.

Samtidig kan bøgerne have en terapeutisk og beroligende effekt. Det fortæller en dreng, der har mistet sin far, og som igennem bøger har fundet hjælp til at blive klogere på sig selv og de ting, han gik i gennem, samt til at bearbejde sin sorg:

I 2014, hvor min far gik bort i starten af året, betød bøger ekstra meget. Det betød at min daværende sorg forsvandt. Det gav mig en tryghed og ro i hovedet. Jeg mistede interessen for alt andet end bøger og sad bare og drømte mig væk, hvor der ikke var nogen, der kunne forstyrre mig. Jeg fik nogen bøger omkring det med sorg. De hjalp mig en del. Det hjalp med at bearbejde sorgen. – Dreng, 17 år, bor på institution

Det at få indsigt i sin egen situation handler altså både om at læse om andre, der har oplevet det samme, og om at læse bøger, der kan give viden og perspektiver på den situation, man står i. Det kan være rart, særligt når man føler sig alene med sine udfordringer og problemer.

Forståelse for omverden

Udover større indsigt i egen situation oplever flere unge, at læsning udvider deres horisont og hjælper dem til at se anderledes på tingene: *“Hver gang man læser noget, føler jeg man ser lidt anderledes på alting”,* forklarer en pige på 15 år, der bor i plejefamilie. En anden ung fortæller, at det at læse om andre kulturer og virkeligheder giver et større udsyn:

Jeg føler, at bøgerne har været med til at sætte syn på verdenen, hvis man kan sige det sådan. Jeg har for eksempel læst noveller om flygtningelejre. Det hjælper mig til at 'sætte ind' på personer, som har oplevet ting. Bøger er med til at skabe mit eget syn på, at vi alle har rettigheder osv. – Pige, 16 år, bor på institution

Samtidig kan det at læse om andre kulturer og perspektiver, der er forskellige fra ens eget, give en større ro i forhold til at træffe beslutninger: Det forklarer pigen her:

“Det at kunne forstå, hvordan andre lever og forstår verden, kan være rart, fordi det er godt at kunne se tingene fra forskellige sider en gang i mellem. Hvis jeg tager en beslutning og kan tænke den gennem flere perspektiver, så føles det som om, at jeg har taget den rigtige beslutning” – Pige 15 år, bor på institution

Udover at udvide de unges horisont og give udsyn i forbindelse med beslutninger, kan bøger, der skildrer andre kulturer og samfund, være en hjælp til at forstå, hvor man kommer fra, og hvorfor ens liv har forløbet, som det har. Det fortæller en ung pige, der blev anbragt på institution som 16-årig:

Sara Omars bog (Dødevaskeren) har hjulpet mig med at forstå, hvorfor mine forældre og min kultur er som de/den er. – Pige, 17 år, bor på institution

Hun beskriver, at Sara Omars bog, Dødevaskeren, på en og samme tid havde en terapeutisk og re-traumatiserende effekt på hende. Den virkede terapeutisk, fordi hun fik afklaring omkring hendes opvækst og hendes forældres måde at opdrage hende på. Men re-traumatiserende, fordi den mindede hende om hændelser, som hun mest af alt havde lyst til at glemme. Hun fandt dog stor ro i at læse den, fordi den hjalp hende til at forstå, at hendes opvækst hverken har været god eller normal.

Et frirum

Særligt for dem, der læser ofte, udgør læsning et vigtigt frirum i en hverdag, der for nogen er præget af mange tanker og bekymringer, meget aktivitet og mange ting at skulle forholde sig til. Gennem bøgerne slapper de af og får mulighed for at leve sig ind i andre verdener, hvor problemer og bekymringer trænges i baggrunden: *“Når jeg læser bøger, tager jeg en*

pause fra mine følelser”, forklarer en pige. En anden fortæller, at “hvis man har haft lange dage og har været meget i gang, så er det rart at kunne sidde om aftenen med en bog og bare kunne lukke det hele ud.” En tredje pige uddyber:

Når jeg læser, får jeg tankerne hen et andet sted og bekymrer mig ikke så meget. Nogle gange bekymrer jeg mig ellers meget, og derfor kan det være rart at drømme sig væk i noget andet. – Pige, 15 år, bor på institution

Bekymringer er svære at komme uden om som ung – og måske særligt som anbragt ung – og derfor er det rart at kunne aflede tankerne med fortællinger, der foregår i et univers, der ligger fjernt fra det, man selv lever i. Måske er det netop derfor, at skønlitterære fortællinger, der repræsenterer fantasy og science fiction – såsom Twilight, Harry Potter og Manga-tegneserier – er de mest populære blandt de unge, der læser ofte. Fortællingerne skildrer alle sammen universer, der ikke minder om virkeligheden, og som derfor fungerer godt til for en stund at lukke den ude. En dreng på 17 år, der fortæller, at han er *”ekstremt stor fan af Twilight”*, forklarer for eksempel, at man med Harry Potter og Twilight kan *”forestille sig det og danne dig billederne selv”*, og at man *”kan forestille sig, hvordan det ser ud, hvis man selv var der”*. Det samme fortæller denne pige:

Jeg har altid synes, at sci-fi og fantasy var spændende. Den første rigtige bog, jeg læste, var om feer. Det er det overnaturlige, jeg godt kan lide, at det ikke er det samme, men en anden verden. – Pige 15 år, bor i plejefamilie

For 13 ud af 15 af de unge, der læser ofte, læser for at blive opslugt i et andet univers, hvilket især understøttes af skønlitterære fantasy- og sci-fi-fortællinger.

Det at blive opslugt i en anden verden er kun motiverende for 7 ud af 13 af de unge, der læser nogle gange. I denne gruppe er det vigtigere, at bøgerne giver konkret viden om et emne, de synes er spændende eller kan bruge i deres hverdag – 10 ud af 13 fortæller, at det er en central motivationsfaktor. En pige giver et eksempel herunder:

Jeg læser for eksempel om den danske lovgivning, fordi jeg har prøvet den på egen krop, så jeg kunne godt tænke mig at vide, hvad jeg må og må ikke må. – Pige, 15 år, bor på opholdssted

Mens skønlitteratur er den foretrukne genre for de unge, der læser for at blive opslugt i en anden verden, fungerer faglitteratur bedre for de unge, der læser for at få konkret viden om et emne, de synes er spændende eller kan bruge i deres hverdag. Der ser altså ud til at være forskel på, hvad og hvor ofte man læser, afhængigt af hvilket formål man læser med.

Drømme for fremtiden

I interviewene med de anbragte unge er de blevet spurgt om deres drømme for fremtiden, når det handler om uddannelse og beskæftigelse. Her viser der sig to tydelige tendenser. Unge i henholdsvis læser ofte og læser aldrig kategorien var relativt afklarede i deres valg af uddannelse og fremtidige karriere, mens midtergruppen af unge, der læser nogle gange, i højere grad var i tvivl.

Størstedelen af de unge, der læser ofte, havde truffet et valg om at gå en boglig uddannelsesvej. I modsætning til dem, der læser nogle gange og aldrig, var dem, der læser ofte, meget specifikke i beskrivelsen af deres fremtidsdrømme. Én fortæller for eksempel: *"Jeg har planlagt 3 år på STX, og derefter vil jeg starte på molekylær bioanalytiker i Odense og få et job på OUH"*. Og en anden forklarer: *"Jeg vil gerne være ingeniør inden for geofysik og rumteknologi, og så vil jeg gerne arbejde som astronaut"*. Generelt lod de hyppige læsere til at se flere muligheder end de øvrige to grupper af unge. Flere af dem drømte stort. De lod sig ikke begrænse af, at deres karrieredrøm var forbundet med store faglige krav og i nogle tilfælde en høj grad af jobusikkerhed.

I modsætning til de unge, der læser hyppigt, havde de unge, der aldrig læser, en mindre åben tilgang til fremtiden. De var stort set alle samme fast besluttet på at tage en erhvervsuddannelse. For de flestes vedkommende lod dette valg ikke til at være forbundet med megen overvejelse. Det virkede tværtimod til, at erhvervsuddannelsen var den primære reelle mulighed for dem. For nogle bundede det i et ønske om at gå en mere praktisk og knap så boglig vej. Det forklarer en dreng her:

Jeg ved ikke, hvad jeg vil endnu. Jeg tænker en EUD-uddannelse. Man kan godt blive meget bogtræt, så jeg vil gerne lave noget mere praktisk. – Dreng, 15 år, bor på institution

For andre lod drømmen om uddannelse og karriere til at udspringe af personer i familiens karrierevalg:

Jeg er i gang med mekanikeruddannelsen, som tager ca. 3-4 år. Biler har altid interesseret mig, så det er altid noget, jeg har vidst. Der er mange i min familie, der er mekanikere, så det har været naturligt. – Dreng, 17 år, bor på institution

De unge i midterkategorien var mindre afklarede ift. valg af uddannelse og karriere. Flere af dem nævnte, at de drømmer om et udvekslingsophold i udlandet eller at komme ud at rejse, før de beslutter sig for fremtiden. De adskilte sig fra de unge, der læser sjældent, ved at tænke bredere end erhvervsuddannelse. Samtidig adskilte de sig fra de unge, der læser ofte, ved at være mere vævende og uafklarede omkring fremtiden. En pige forklarer:

Jeg er ikke helt sikker. Først kunne jeg godt tænke mig at arbejde med dyr, men jeg er allergisk overfor de fleste dyr, så jeg ved ikke, hvor god en idé det er – enten som dyrlæge eller dyrepasser. Ellers skulle det være noget med tøj måske, men jeg ved ikke helt, hvad det skulle være. Jeg kunne ikke rigtig tænke mig at stå i en butik, det lyder kedeligt – så det skulle mere være, hvor man er med til at lave det. – Pige, 17 år, bor på institution

Opsummerende viser den del af interviewene, der handler om drømme for fremtiden, at de unge, der læser ofte, både er afklarede og drømmende i deres blik på fremtiden. De unge, der ikke læser, er mindre drømmende, og de unge, der læser nogle gange, er mindre afklarede.

For gruppen af unge, der ikke læser, kan der derfor være et potentiale i at forsøge at understøtte et mere åbent og drømmende blik på deres fremtidsmuligheder. For eksempel ved at spørge ind til og hjælpe dem med at få et sprog for deres drømme og derfra hjælpe dem med at knytte disse drømme til et uddannelsesvalg. Potentiale i at tale med denne gruppe af unge om uddannelse tydeliggøres af VIVEs analyse, der viser, at unge, der aldrig læser, i markant mindre grad end de to øvrige grupper, gennemfører en

ungdomsuddannelse. For gruppen af unge, der nogle gange læser, kan der på tilsvarende vis være potentiale i at hjælpe dem med at blive afklarede omkring, hvad de vil, når de er færdige med grundskolen og på længere sigt.

Konklusion

De to delundersøgelser har vist, at lystlæsning har potentiale til at gøre en betydelig positiv forskel i anbragte unges liv. VIVEs kvantitative analyse viste, at dem, der læser flere gange om ugen, har større sandsynlighed for at påbegynde eller gennemføre en ungdomsuddannelse end dem, der aldrig læser, og at læsnings betydning for unges uddannelseschancer er lige så stor for anbragte unge som for ikke anbragte (VIVE 2020).

I interviewundersøgelse fik de unge mulighed for selv at sætte ord på, hvilken rolle bøger og læsning spiller i deres liv. I interviewene med de unge, der læser flere gange om ugen, blev det tydeligt, at læsning bliver brugt som redskab til at forstå sig selv og sin egen situation bedre. Flere af de unge fortalte, at de ikke altid har nogen at gå til med spørgsmål og forvirring, men at de gennem læsning af fortællinger, der minder om deres egen, kan få svar på spørgsmål og derigennem større indsigt i deres egen situation.

Bøgerne udgør også et vigtigt frirum for den gruppe af unge, der læser ofte. Særligt gennem fiktive, skønlitterære fortællinger som eksempelvis Harry Potter og Twilight får de mulighed for at leve sig ind i universer, der ligger fjernt fra det univers, de selv er en del af. Her finder de ro, fordi de for en stund glemmer de bekymringer og problemer, det at være ung og anbragt kan føre med sig. De unge fortalte endvidere, at bøgerne – udover frirum og selvindsigt – medvirker til at udvide deres horisont og give dem nye perspektiver på verden.

De gevinster, de hyppige læsere fremhævede, kunne kun i begrænset omfang genkendes blandt de unge, der kun læser nogle gange. De så primært læsning som et middel til at opnå større viden om et specifikt emne, de var interesseret i, eller som en arena, hvor de kunne øve deres læsefærdigheder. De unge i denne gruppe kan betegnes som formålsbaserede læsere, idet formålet med læsning blev beskrevet som vigtigere end selve læseoplevelsen. For nogen skyldtes den manglende interesse for lystlæsning begrænsede læseevner, mens den for andre ganske enkelt skyldtes en større interesse for andre aktiviteter.

I gruppen af unge, der aldrig læser bøger, var der ligeledes flere, der begrundede deres begrænsede begejstring for læsning med manglende læseevner. De fortalte, at de i højere grad var tiltrukket af andre ofte mere fysisk betonedede aktiviteter, hvilket også kom til udtryk i deres fremtidsdrømme, der primært orienterede sig mod praktiske erhverv. Selvom læsning af bøger ikke var populært, fortalte de fleste, at læsning indgår som en del af deres hverdag. For eksempel i forbindelse med chat på sociale medier eller i computerspil.

Interviewene gav endvidere værdifuld indsigt i, hvad der skal til for at fremme læselysten blandt anbragte unge. Her blev der særligt peget på to afgørende elementer. For det første er det centralt, at unge har adgang til et stort udvalg af for dem relevante og interessante bøger, der hvor de bor. For det andet er der brug for voksne, der engagerer sig i de unges læsning ved at spørge nysgerrigt ind, dele ud af deres egne erfaringer og læseoplevelser og – når der er brug for det – hjælpe med at forstå det, der bliver læst. Herunder kan det at etablere fællesskaber omkring læsning samt fysiske rammer, der understøtter det, virke fremmende for unges læselyst. Man kan for eksempel etablere bogklubber og indrette læsekroge på institutionen.

I forlængelse heraf er det en central pointe, at det aldrig er for sent at opdyrke interessen for læsning. Flere af de unge, der læser ofte, fortalte, at interessen for læsning var opstået sent, og at den i de fleste tilfælde opstod, fordi de blev inspireret og hjulpet på vej af en engageret voksen.

Gennem undersøgelserne er der taget et første skridt på vejen mod at blive klogere på adgangen til, brugen og betydningen af bøger blandt anbragte unge. Resultaterne peger i retning af perspektiver, der med fordel kunne undersøges yderligere, samt initiativer, der med fordel kan iværksættes med henblik på at fremme læselysten blandt anbragte unge. Begge dele starter med en anerkendelse af, at lystlæsning er afgørende for udsatte unges udvikling, selvbillede og uddannelseschancer – noget, vi med denne undersøgelse håber at have skabt grundlag for.

På baggrund af undersøgelsen ser der særligt ud til at være et potentiale i at:

- **Anerkende lystlæsningen** som afgørende for alle børns – og i særdeleshed udsatte børn og unges – trivsel og forståelse af sig selv samt for deres motivation og muligheder for at lære og uddanne sig.
- **Sikre adgangen** til relevante alders- og tidssvarende bøger, som er lettilgængelige for børn og unge på institutioner og i plejefamilier – og inddrage de unge i, hvad de har lyst til at læse.
- **De voksne** – plejeforældre, det pædagogiske personale, forældre og frivillige – motiverer og støtter anbragte børn og unge til at komme i gang med og fastholde dem i at læse af lyst, for eksempel ved at tage med den unge med på biblioteket, sidde sammen med den unge og støtte læsningen, hvor den kan være svær, eller blot drøfte de emner, som den unge har læst om.

Metode

Undersøgelsen baserer sig på både kvalitative og kvantitative data. De kvantitative data tager afsæt i VIVEs Trivselsundersøgelsen blandt Anbragte Børn og Unge (TABU) fra 2014 samt registerdata fra Danmarks Statistik. Den kvantitative data er afrapporteret i denne rapport og særskilt i notatet 'Adgangen til, brugen af og betydningen af bøger blandt udsatte unge' (VIVE 2020). De kvalitative data er indsamlet af Socialt Udviklingscenter SUS i 38 enkelte interviews med anbragte unge i alderen 15-17 år. Vi henviser til VIVEs notat 'Adgangen til, brugen af og betydningen af bøger blandt udsatte unge fra 2020, for en uddybning af metoden i den kvantitative del af undersøgelsen. I det følgende uddybes den kvalitative analyses metodiske afsæt.

Rekruttering

Den kvalitative undersøgelse bygger på 38 enkeltpersoninterviews med unge i alderen 15-17 år, som er anbragt enten på institutioner hhv. med eller uden bibliotek fra Læs for Livet eller i plejefamilie. Rekruttering af unge fra plejefamilier er foregået gennem Socialpædagogernes Landsforbund, Plejefamiliernes Landsforening, De Anbragtes Vilkår samt relevante grupper på blandt andet Facebook. Rekrutteringen af unge, som bor på institutioner, er foregået ved, at SUS har kontaktet de enkelte institutioner direkte på mail og telefon.

Tabellen herunder opsummerer andelen af unge på institutioner med og uden bibliotek fra Læs for Livet samt andelen af unge i plejefamilier:

Anbringelsesform	Antal interviewpersoner
Unge, som bor på institution <u>med</u> bibliotek fra Læs for Livet	16
Unge, som bor på institution <u>uden</u> bibliotek fra Læs for Livet	15
Unge, som bor hos plejefamilie	7
I alt	38

Tabellen viser, at der er en overvægt af unge, som er anbragt på institution sammenlignet med unge anbragt i plejefamilie. Det skyldes, at det har været vanskeligt at komme i kontakt med

unge i plejefamilierne, fordi SUS ikke har haft mulighed for at få kontaktoplysninger direkte til dem eller deres familier. Der er dermed et forbehold i undersøgelsen i forhold til en overvægt af unge med erfaring fra institutionsanbringelsen i forhold til unge anbragt i plejefamilier.

I rekrutteringen af unge anbragt på institutioner har SUS i perioden juli-august 2020 kontaktet over 55 institutioner. Heraf har unge fra 19 forskellige institutioner deltaget i et interview. SUS har i rekrutteringen måttet kontakte en markant større andel af institutioner uden bibliotek fra Læs for Livet for at få det samme antal unge som fra institutioner med bibliotek fra Læs for Livet. Det har været sværere at rekruttere unge fra Institutioner uden bibliotek, men det er lykkedes at få nogenlunde lige så mange unge fra begge typer institutioner med i undersøgelsen.

Samtidig har det været sværere at rekruttere unge, der ikke lystlæser. Det skyldes formentlig, at de har haft sværere ved at se relevansen i at deltage i en undersøgelse om læsning, selvom SUS i kontakten med institutioner og plejefamilier har forsøgt at tydeliggøre, at læsehyppighed ikke havde betydning for, om det var relevant at deltage. I alt deltog 10 unge, der ikke læser, og 28 unge, der læser nogle gange eller ofte. Der har altså været bedst fundament for at analysere på gruppen af unge, der læser.

Interviewet

Interviewene med de unge er foretaget over telefonen og har varet ca. en halv time. Forud for interviewet er de unge blevet informeret om formålet med interviewet og dets anonymitet. Herudover har de unge givet samtykke til, at SUS har måtte optage samtalen.

I interviewet har SUS spurgt ind til de unges brug af bøger, adgangen til bøger, hvilken betydning bøger har for dem samt de unges fremtidsdrømme. For de unge, der ikke læser, handlede interviewene om at afdække, hvad der ligger til grund herfor.

Størstedelen af de unge kunne uden problemer indgå i interviewet og forstå og svare på samtlige spørgsmål. Enkelte unge, heriblandt unge med koncentrationsbesvær eller autisme, havde dog svært ved at forstå nogle af spørgsmålene. I enkelte tilfælde, hvor det ikke hjalp den unge, at interviewerens gav yderligere uddybning, blev interviewet afsluttet før tid. Til de unge, der på forhånd havde tilkendegivet, at de havde svært ved at koncentrere sig, blev der benyttet en forkortet interviewguide, hvor kun de mest centrale spørgsmål blev stillet.

Referencer

Billington, J (2015): Reading between the Lines: the Benefits of Reading for Pleasure Quick Reads, University of Liverpool

Jerrim et al. (2018): The link between fiction and teenagers' reading skills: International evidence from the OECD PISA study, British Educational Research Journal

Kommunernes Landsforening (2020): <https://www.kl.dk/media/23751/udsatte-boern-noegletal-2020.pdf>

VIVE (2020): Adgangen til, brugen af og betydningen af bøger blandt udsatte unge, VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Jeg får en god følelse, når jeg læser, og når jeg har den gode følelse, har jeg nemmere ved at falde i søvn, og så vågner jeg op i bedre humør også.

- Pige, 17 år, bor på institution